

SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE PATYRUSIO AR SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PAVOJŲ PATIRIANČIO PILNAMEČIO ASMENS

IDENTIFIKAVIMO KRITERIJAI

Projektas:

Specializuotos kompleksinės pagalbos centrų metodinės pagalbos centras (Nr. 1-SPCM07131/2024)

Finansavimas:

Projektą finansuoja Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Autoriai:

Airida Andrulė, Jurgita Cinskienė, Jūratė Šeduikienė, Laura Zaleskienė

Turinys

Santrumpos	3
Sąvokos	3
ĮVADAS	4
BENDROJI DALIS.....	5
SPA ar PPA patekimas į apsaugos, pagalbos ir paslaugų sistemą.....	5
Policijos veiksmai atvykus į įvykio vietą	5
Įstatymo įpareigojimai VVTAĮT ar jos įgaliotiems teritorinių skyrių, socialinių paslaugų, asmens sveikatos priežiūros ir švietimo įstaigoms.	5
SPA ir PPA teisės	6
SKPC funkcijos	7
SPA AR PPA IDENTIFIKAVIMO KRITERIJAI	8
Kriterijai, identifikuojantys SPA	8
Kriterijai, identifikuojantys PPA	10
Atkreipiame dėmesį!!!	13

Santrumpos

Įstatymas – LR Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas

NVO – nevyriausybinių organizacijų

Orderis - apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderis

PKA - smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantis asmuo

PPA - smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantis asmuo

SAA – smurtas artimoje aplinkoje

SPA - smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo

SKPC – specializuotos kompleksinės pagalbos centras

VVTAJT - Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgalioti teritoriniai skyriai

Sąvokos

Orderis – prevencinė apsaugos priemonė, kuri skirta PPA apsaugoti ir kuria pilnametis PKA įpareigojamas laikinai išsikelti iš gyvenamosios vietos, jeigu jis gyvena kartu su PPA, nesilankyti šio asmens gyvenamojoje vietoje, nesiartinti prie jo ir kartu su juo gyvenančių pilnamečių asmenų ir / ar vaikų, nebendrauti, neieškoti ryšių su jais.

Artima aplinka – aplinka, kurią sudaro asmenys, siejami arba praeityje sieti santuokiniais, partnerystės, svainystės, giminystės ar kitais artimais ryšiais, taip pat asmenys, kartu gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį.

SAA – artimoje aplinkoje veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, turtinę ir (ar) neturtinę žalą.

SPA – asmuo, prieš kurį panaudotas SAA, taip pat vaikas, tapęs SAA liudininku, ir / ar vaikas, gyvenantis artimoje aplinkoje, kurioje buvo smurtauta.

PPA – asmuo, prieš kurį, pagrįstai įtariama, gali būti panaudotas SAA.

PKA - asmuo, keliantis pagrįstą įtarimą, kad gali panaudoti SAA.

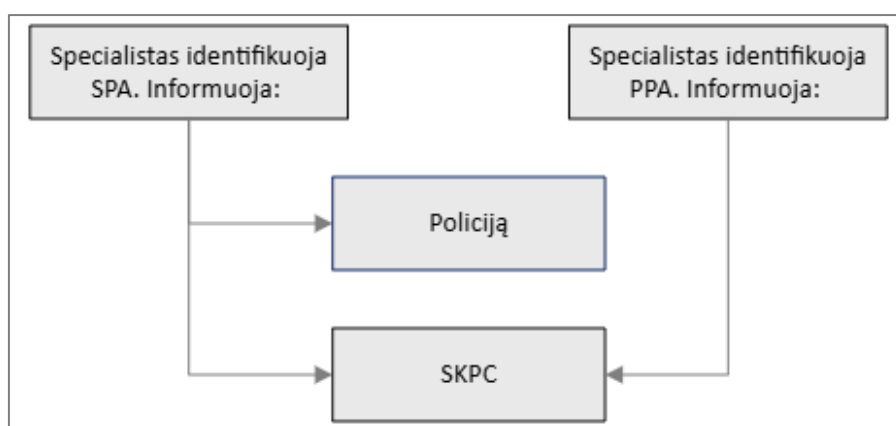
Specializuota kompleksinė pagalba – pagalba SPA ar PPA, kurią organizuoja, koordinuoja ir (ar) teikia SKPC.

SKPC – Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigęs viešasis juridinis asmuo ar jo padalinys, kuriam suteikta teisė teikti specializuotą kompleksinę pagalbą SPA ar PPA.

ĮVADAS

Įstatymas įtvirtina SPA ir PPA teisę į būtiną apsaugą, specializuotą kompleksinę pagalbą ir paslaugas, taip pat reglamentuoja tarpinstitucinį bendradarbiavimą tarp teisėsaugos institucijų, VVTAJT, SKPC, socialinių paslaugų, asmens sveikatos priežiūros ir švietimo įstaigų, reaguojant į pranešimus dėl galimo SAA. Įstatymas pabrėžia, kad SAA dėl jo žalos visuomenei priskiriamas prie visuomeninę reikšmę turinčių nusikalstamų veikų, nuo kurių neproporcingai dažnai nukenčia moterys.

Įstatymo 13 straipsnio nuostatos įtvirtina VVTAJT, socialinių paslaugų, asmens sveikatos priežiūros ir švietimo įstaigų specialistų pareigą, identifikavus SPA informuoti apie ją / jį policiją ir SKPC, identifikavus PPA informuoti apie ją / jį SKPC (žr. 1 pav.).

1 pav. Informacijos perdavimas institucijoms apie SPA ir PPA.

Siekiant užtikrinti SPA ar PPA apsaugą, suteikti pagalbą ir paslaugas, svarbu, kad visos Įstatyme nurodytos įstaigos naudotų vieningus SPA ar PPA identifikavimo kriterijus.

Šiame dokumente aprašyti SPA ir PPA **pilnamečio asmens** identifikavimo kriterijai yra skirti VVTAJT, socialinių paslaugų, asmens sveikatos priežiūros ir švietimo įstaigų specialistams, kurie turi prievolę identifiкуoti SPA ar PPA bei perduoti informaciją policijai ir / ar SKPC, kaip tai numatyta Įstatymo 13 straipsnyje.

SPA ar PPA patekimas į apsaugos, pagalbos ir paslaugų sistemą

SPA ar PPA į apsaugos, pagalbos ir paslaugų sistemą gali patekti keliais būdais:

1. SPA ar PPA kreipiantis į Bendrąjį pagalbos centrą. Asmuo su klausos negalia gali išsikviesti pagalbą pasinaudodamas 112 mobiliąja programėle¹.
2. SPA ar PPA identifikuojamas institucijoje (pvz., asmuo tiesiogiai kreipėsi į teisėsaugos, socialinių paslaugų, asmens sveikatos priežiūros ar švietimo įstaigą, VVTAJT, NVO, kurių specialistai identifikuoja, kad asmuo yra SPA ar PPA).
3. SPA ar PPA giminaičiams, kaimynams ar kitiems asmenims kreipiantis į Bendrąjį pagalbos centrą ir pranešant apie SPA ar PPA.
4. SPA ar PPA savarankiškai ieškant pagalbos (pvz., tiesiogiai kreipiantis į SKPC).

Policijos veiksmai atvykus į įvykio vietą

Policijos pareigūnai, reaguodami į pranešimus dėl galimo SAA, vadovaujasi Policijos pareigūnų reagavimo į pranešimus apie SAA ir sprendimo dėl Orderio priėmimo, jo vykdymo ir kontrolės tvarkos aprašu² bei kitais teisės aktais (pvz., Policijos įstatymu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Įstatymu, kitais poįstatyminiais teisės aktais, reglamentuojančiais ikiteisminio tyrimo pradėjimą, kitais Generalinio komisaro, Generalinio prokuroro įsakymais ir rekomendacijomis).

Policijos pareigūnai, atvykę į galimo SAA įvykio vietą arba patys būdami šio įvykio liudininkais, atlieka būtinus veiksmus įvykio aplinkybių išsiaiškinimui ir įvykio vietos užfiksavimui:

- Nustatę, kad įvykis susijęs su artimos aplinkos subjektais ir turi nusikalstamos veikos požymių, sprendžia dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo.
- Nustatę, kad įvykis susijęs su artimos aplinkos subjektais, tačiau nenustatę padarytos nusikalstamos veikos požymių, atlieka SAA pavojaus rizikos vertinimą³, sprendžia dėl Orderio skyrimo.

Įstatymo įpareigojimai VVTAJT ar jos įgaliotiems teritorinių skyrių, socialinių paslaugų, asmens sveikatos priežiūros ir švietimo įstaigoms.

VVTAJT, socialinių paslaugų, ir švietimo įstaigų specialistai privalo:

- Apie PPA informuoti SKPC;
- Apie SPA informuoti policiją ir SKPC;
- SPA ir PPA informuoti apie tai, kad su ja / juo susisieks SKPC ir, jai / jam sutikus, suteiks pagalbą.

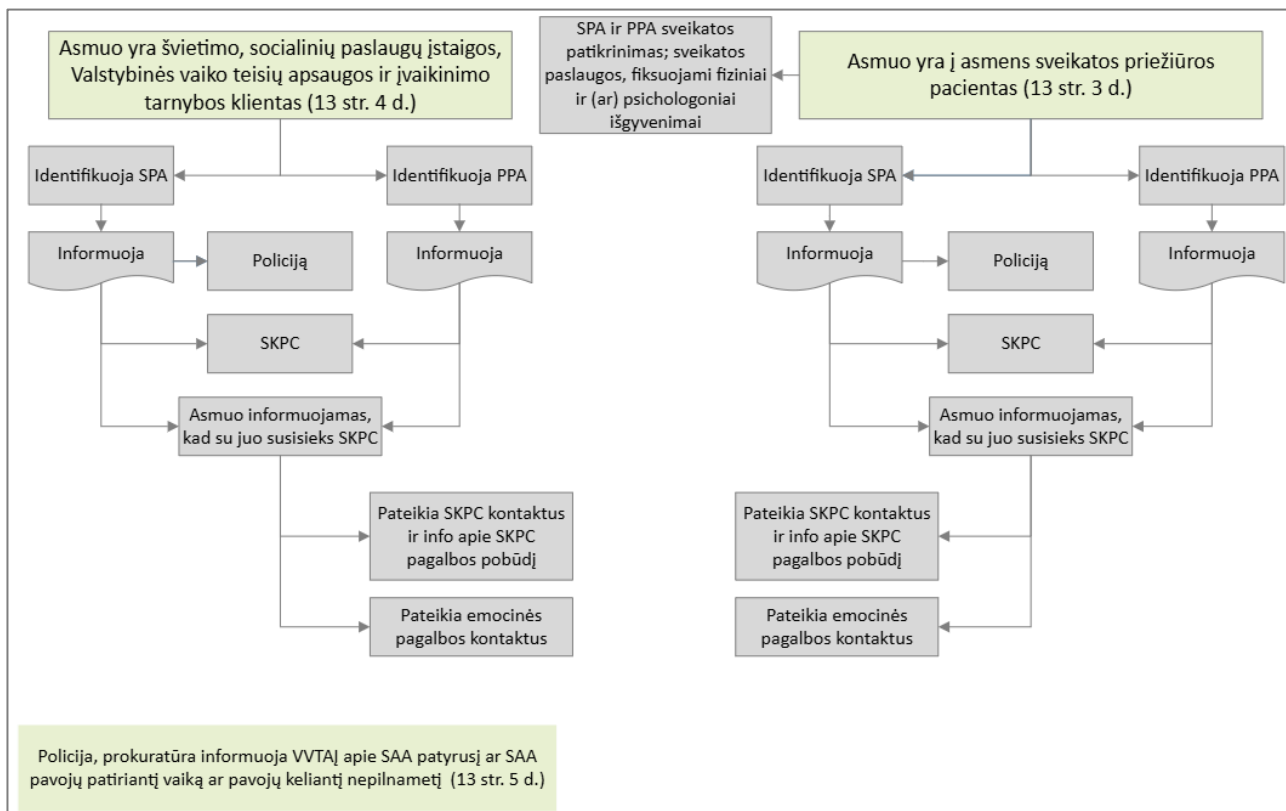
¹ BPC 112 aplikaciją: <http://www.lkd.lt/informacija-apie-numerio-112-mobiliąja-programele>

² Policijos pareigūnų reagavimo į pranešimus apie smurtą artimoje aplinkoje ir sprendimo dėl apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje orderio priėmimo, jo vykdymo ir kontrolės tvarkos aprašas <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a00bc0210fa11ee9ac6bb8cb9c06455?jfwid=177hvc6c4u>

³ atsakydami į klausimus, kurie suformuluoti vadovaujantis Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2023 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. 1V-171 „Dėl smurto artimoje aplinkoje pavojaus rizikos vertinimo kriterijų nustatymo (lrs.lt)“ - [1V-171 Dėl smurto artimoje aplinkoje pavojaus rizikos vertinimo kriterijų nustatymo \(lrs.lt\)](#)

Jei SPA ar PPA kreipiasi į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, šios įstaigos specialistai privalo:

- Teisės aktų nustatyta tvarka ir terminais atlikti SPA ar PPA sveikatos patikrinimą, suteikti reikalingas asmens sveikatos priežiūros paslaugas, medicininuose dokumentuose aprašyti patikrinimo metu nustatytus patirtus fizinius sužalojimus ar psichologinius išgyvenimus;
- Apie PPA informuoti SKPC, o apie SPA – SKPC ir policiją;
- SPA ir PPA informuoti apie tai, kad su ja / juo susisieks SKPC ir, jai / jam sutikus, suteiks pagalbą.

- 2 pav. Įstatymo įpareigojimai

SPA ir PPA teisės

Įstatymo 10 straipsnyje nurodyta, kad SPA ir PPA turi teisę:

- Gauti informaciją jai / jam prieinamais informacijos šaltiniais ir būdais apie įstaigas, teikiančias pagalbą SPA ar PPA.
- Gauti informaciją jai / jam prieinamais informacijos šaltiniais ir būdais apie skirtą Orderį arba sprendimo dėl Orderio apskundimo tvarką.
- Gauti informaciją jai / jam prieinamais informacijos šaltiniais ir būdais apie PKA sulaikymą ir apie PKA taikomas ar baigiamas taikyti kardomąsias priemones.
- Gauti specializuotą kompleksinę pagalbą.
- Gauti socialines paslaugas LR Socialinių paslaugų įstatymo nustatyta tvarka (laikinas apgyvendinimas ar laikinas apnakvindinimas SPA ar PPA, jei būtina, suteikiamas nedelsiant bet kuriuo paros metu).
- Būti išklausyti / -am tiesiogiai ar per atstovą.

- Nesusitikti su PKA ar asmeniu, kuris yra galimai panaudojęs SAA, įvykį tiriančių teisėsaugos institucijų patalpose.
- Skųsti policijos pareigūnų sprendimą neskirti Orderio.

SKPC funkcijos

SKPC teikia konfidencialią ir nemokamą specializuotą kompleksinę pagalbą SPA ir PPA, bendradarbiauja su kitomis apsaugą užtikrinančiomis, pagalbą ir paslaugas teikiančiomis įstaigomis. Įstatymo 14 straipsnyje įtvirtintos šios SKPC funkcijos:

- Įvertinti SPA ar PPA individualius ir specialiuosius poreikius.
- Sudaryti pagalbos priemonių planą ir organizuoti specializuotos kompleksinės pagalbos teikimą.
- Teikti ekspertinį vertinimą.
- Informuoti, konsultuoti su SAA susijusiais klausimais ir / ar padėti šiuos klausimus spręsti.
- Teikti specializuotą psichologinę ir / ar teisinę pagalbą.
- Informuoti apie SPA ar PPA teises ir institucijas, kurios gali jas užtikrinti, o tais atvejais, kai SPA ar PPA yra vaikas, informuoti apie VVTAJT, jei apie šį atvejį nebuvo informuota policija.
- Pranešti apie galimą vaiko teisių pažeidimą policijai ir VVTAJT tais atvejais, kai SPA ar PPA yra vaikas, kai ji / jis pati / pats ar jos / jo atstovai pagal įstatymą kreipiasi tiesiogiai į SKPC.
- Informuoti apie socialinių paslaugų ir asmens sveikatos priežiūros įstaigas ir padėti su jomis susisiekti.
- Organizuoti SPA ar PPA palydėjimą šio asmens prašymu į kitas įstaigas (pvz., esant SPA ar PPA sutikimui, SKPC specialistas gali dalyvauti atvejo vadybos posėdyje).
- SPA informuoti apie galimybę paduoti kompetentingai institucijai skundą dėl SAA.
- Informuoti asmenis, kurie tiesiogiai kreipiasi į SKPC, apie ikiteisminio tyrimo įstaigas, prokuratūrą ar teismą, dėl nusikalstamos veikos ir / ar kitų su baudžiamuoju procesu susijusių klausimų.
- Teikti pagalbą SPA ar PPA, siekiančiam įsitraukti į darbo rinką.
- Rengti informaciją policijai, VVTAJT ir kitoms suinteresuotoms institucijoms apie specializuotos kompleksinės pagalbos teikimą SPA ar PPA šio asmens prašymu.
- Keisti informaciją su VVTAJT, socialinių paslaugų įstaigomis apie specializuotos kompleksinės pagalbos teikimą SPA ar PPA, kai SPA ar PPA yra vaikas.

SPA AR PPA IDENTIFIKAVIMO KRITERIJAI

SPA ar PPA identifikavimo kriterijai taikomi identifikuojant SPA ar PPA, kuri/-is yra **pilnametis** asmuo. Jei asmuo nepilnametis, specialistas vadovaujasi LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo nuostatomis.

Kriterijai, identifikuojantys SPA

Asmuo gali specialistui nurodyti konkretaus smurtinio epizodo datą, laiką, arba specialistas pats mato / girdi / pastebi konkretų smurtinį epizodą, arba kitas asmuo informuoja specialistą apie smurtinį epizodą prieš pilnametį asmenį, įvykusį artimoje aplinkoje.

Specialisto veiksmai identifikavus SPA:

- Jei specialistas **girdi / mato** SAA čia ir dabar, jis nedelsiant informuoja policiją skambindamas į Bendrąjį pagalbos centrą (tel.: 112) ir konkrečioje apskrityje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamą SKPC (<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/seimos-politika/smurto-artimoje-aplinkoje-prewencija/institucijoms/>) nurodydamas: kada, kur, nuo ko nukentėjo SPA ir kokio pobūdžio smurtą ji / jis patyrė.
- Jei asmuo **pasidalina** informacija apie įvykusį SAA ir jam **reikalinga** skubi pagalba, specialistas nedelsiant informuoja Bendrąjį pagalbos centrą (tel.: 112) ir konkrečioje apskrityje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamą SKPC (<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/seimos-politika/smurto-artimoje-aplinkoje-prewencija/institucijoms/>) nurodydamas: kada, kur, nuo ko nukentėjo SPA ir kokio pobūdžio smurtą ji / jis patyrė.
- Jei asmuo **pasidalina** informacija apie įvykusį SAA ir jam skubi pagalba **nėra reikalinga**, specialistas ne vėliau kaip kitą darbo dieną informuoja policiją kitais priimtinais būdais (pvz.: raštu, per <https://www.epolicija.lt/>, institucijos nustatyta vidine tvarka ir pan.) ir konkrečioje apskrityje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamą SKPC (<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/seimos-politika/smurto-artimoje-aplinkoje-prewencija/institucijoms/>) nurodydamas: kada, kur, nuo ko nukentėjo SPA ir kokio pobūdžio smurtą ji / jis patyrė.

Žemiau pateikiami kriterijai, padedantys paslaugas teikiančiam specialistui identifikuoti SPA:

1. Asmens pasidalinimas informacija apie konkrečią situaciją, turinčią SAA požymių.

Asmuo informuoja specialistą apie smurtinį epizodą, įvykusį artimoje aplinkoje. Asmuo pateikia faktinę informaciją apie artimo asmens naudotą smurtinį elgesį.

Pavyzdžiai:

1. Asmuo teigia, kad savaitgalį partneris griebė už plaukų, tempė galvą žemyn ir tai atlikdamas grasino, jog išsiveš bendrus vaikus į užsienį ir niekada jų asmuo nebepamatys.
2. Asmuo teigia, kad partneris atėmė banko korteles, asmens dokumentus, neleidžia jais naudotis, užrakina namuose ir neleidžia išeiti.
3. Asmuo teigia, kad brolis atvyksta pas juos į kiemą, spardo kieme esančius šunis prie vaikų ir asmens akių, garsiai rėkia ir keikia šeimos narius, kas dieną laukia prie įvažiavimo į kiemą, todėl šeimos nariams baisu išeiti iš namų.
4. Asmuo teigia, kad partneris grasino nužudyti (pvz.: panaudoti šaunamąjį ginklą).

2. Pačio specialisto girdimas / matomas SAA.

Smurtinis epizodas artimoje aplinkoje vyksta specialisto akivaizdoje (pvz., tiesioginio kontakto ar pokalbio telefonu metu). Specialistas reaguoja nedelsiant ir skambina 112.

Pavyzdžiai:

1. Atvykus pas asmenį matoma arba bendraujant su asmeniu telefonu girdisi, kad neblaivus partneris garsiai „kolioja“, keikia kitą partnerį, agresyviai užsimoja trenkti, tačiau netrenkia, stumdo asmenį, tačiau darbuotojas nenukenčia.
2. Atvykus į šeimą arba bendraujant su asmeniu telefonu girdisi, kad vienas iš tėvų ima grasinti smurtu kitam („Palauk, dabar, kai išeis darbuotojai, taip sumušiu, kad daugiau jų neįsileisi“).

3. Kito asmens suteikta informacija.

Apie smurtinį epizodą prieš pilnametį asmenį, įvykusį artimoje aplinkoje, specialistą informuoja kitas asmuo. Specialistas, sužinojęs informaciją apie smurtą artimoje aplinkoje, praneša policijai ir SKPC.

Pavyzdžiai:

1. VVTAJT specialistą apie galimą smurtą prieš nepilnametį asmenį informuoja trečiasis asmuo (kaimynas, sveikatos ar švietimo įstaigos darbuotojas). Specialistas, tikrindamas informaciją, identifikuoja, kad SAA patiria ne tik nepilnametis, bet ir kitas kartu gyvenantis asmuo.
2. Švietimo įstaigos darbuotojas iš pokalbio su vaiku („vakar nepadariau pamokų, nes tėvas išgėrė ir pradėjo siautėti“, „mama neišėjo į darbą, nes vakar tėtis ją sumušė“) identifikuoja, kad šeimos nariai patyrė SAA.

4. Specialisto pastebėjimai.

Asmuo neigia / nekalba apie SAA, tačiau specialistas pastebi fizinius sužalojimus (pvz., kraujosruvos, randai, lūžiai ar kitos traumos), kurie paaiškinami keistomis ar prieštaringomis aplinkybėmis (pvz., „nukritau“, „paslydau“, „atsitrenkiau“), kurios kartojasi, menkina patiriamo skausmo svarbą, stiprumą, vengia atsakyti, paaiškinti.

Taip pat specialistas pastebi nuolatinį streso jausmą, dažnus liūdesio ar nerimo epizodus, žemą savigarbą, dažną savikritiką, socialinę izoliaciją (asmuo vengia draugų ir kitų šeimos narių), nervingą elgesį, dažną nuotaikų svyravimą, vengimą kalbėti apie santykius

ir / arba

specialisto konsultacijai asmenį dažnai / nuolat lydi partneris/-ė, kuris/-i kontroliuoja jo / jos elgesį ar kalbėjimą, riboja jo / jos laisvę, dažnai ją / jį tikrina, ką ji / jis veikia, pvz., tikrina socialinę mediją, yra pavydus/-i, arba asmuo kalba apie buvusį partnerį/-ę, kuris/-i nuolat persekioja, rašo grasinančias žinutes, nepalieka ramybės nei namie, nei darbe, baimė pasirodyti viešumoje.

Kriterijai, identifikuojantys PPA

Asmuo negali specialistui nurodyti konkretaus smurtinio įvykio datos, laiko, tačiau pateikia informaciją, leidžiančią suprasti apie sistemingai arba protarpiais vykstančius smurtinius išpuolius jo / jos ar vaikų / kitų artimųjų atžvilgiu.

PPA identifikuojantys kriterijai skirstomi į 2 kategorijas:

- Smurto artimoje aplinkoje pavojų identifikuojantys kriterijai.
- Aplinkybės, kurios didina riziką patirti smurto artimoje aplinkoje pavojų.

Specialisto veiksmai identifikavus PPA:

- Jei specialistas nustato **nors vieną** Smurto artimoje aplinkoje pavojų identifikuojantį kriterijų, jis informuoja konkrečioje apskrityje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamą SKPC (<https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/seimos-politika/smurto-artimoje-aplinkoje-prevencija/institucijoms/>) nurodydamas: kada, kur, nuo ko nukentėjo PPA ir kokio pobūdžio smurtą ji / jis patyrė.

Žemiau pateikiami smurto artimoje aplinkoje pavojų identifikuojantys **kriterijai**.

Kriterijus	Pavyzdžiai
Nesaugumas	Pavyzdžiui, PPA: • Jaučiasi nesaugus savo namuose / aplinkoje; • Pasakoja apie du ir daugiau skirtingų smurtinių įvykių / epizodų; • Jau anksčiau yra patyręs SAA iš PKA; • Įvardija bijantis patirti SAA iš PKA; • Jaučiasi nesaugus pasibaigus Orderio ar kardomųjų priemonių galiojimui; • Bijo dėl vaikų / kitų artimųjų / namuose slaugomų asmenų (jei jų yra) saugumo ir gyvybės; • Bijo išeiti iš namų.

Fizinio pobūdžio smurtinio elgesio pavojus	Fizinio smurto pavojaus pavyzdžiai. PKA grasina: • Pats ar per trečiuosius asmenis nusižudyti; • Panaudoti fizinį smurtą; • Pakenkti šeimos nariams / kitiems artimiesiems / draugams; • Sužaloti vaikus / kitus artimuosius; • Pagrobti vaikus / kitus artimuosius; • Susidoroti su augintiniais; • Nesuteikti PPA pagalbos, apriboti judėjimo galimybes, nesuteikti būtiniausių daiktų, vaistų, priežiūros ir pan.; • Sunaikinti ar sugadinti daiktus, turtą ir pan.
Seksualinio pobūdžio smurtinio elgesio pavojus	Seksualinio smurto pavojaus pavyzdžiai. PKA: • Siekia su PPA užsiimti lytiniais santykiais jai / jam to nenorint; • Siūlo PPA lytiškai santykiauti su kitais asmenimis jai / jam to nenorint; • Siekia užsiimti lytiniais santykiais su PPA jai / jam nepriimtinais būdais; • Siūlo žiūrėti pornografinio turinio informaciją, fotografuotis ar filmuotis apsinuoginus, prašo atsiųsti tokio pobūdžio vaizdus PPA nesutinkant; • Grasina panaudoti seksualinį smurtą prieš vaikus / kitus artimuosius; • Šaiposi iš PPA seksualumo, kūno, įžeidinėja dėl PPA seksualinių nuostatų / elgesio ir pan.
Ekonominio pobūdžio smurtinio elgesio pavojus	Ekonominio smurto pavojaus pavyzdžiai. PKA: • Grasina atimti pinigus ar riboti prieigą prie šeimos lėšų; • Siūlo atsisakyti darbo ar karjeros; • Nesuteikia informacijos apie šeimos pajamas, pinigų panaudojimą; • Draudžia reikšti nuomonę dėl pinigų panaudojimo; • Galimai slepia turimas banko sąskaitas ir pan.
Psichologinio pobūdžio smurtinio elgesio pavojus	Psichologinio smurto pavojaus pavyzdžiai. PKA: • Žemina, pravardžiuoja, įžeidinėja PPA, verčia jaustis kalta / -u, negeidžiama / -u; • Grasina paviešinti turimus duomenis, nuotraukas, vaizdo įrašus ar kitą medžiagą, siekdamas /- a PPA pakenkti ar įbauginti; • Siūlo / spaudžia riboti kontaktus su draugais, artimaisiais; • Siekia kontroliuoti PPA, pastoviai skambina, seka pokalbius telefonu, internetu teisindamasis / - asi pavydu ar meile, tikrina nuvažiuotą atstumą; • Vienas / -a priima sprendimus, kurie aktualūs visiems artimoje aplinkoje gyvenantiems asmenims; • Pasitinka PPA prie darbovietės, gyvenamosios vietos, ugdymo įstaigos, nors PPA to nepageidauja;

	• Verčia PPA jaustis bloga /-u mama / tėvu, grasina atimti vaikus ar pranešti atitinkamoms tarnyboms; • Baugina PPA, jeigu PPA nutrauks santykius su PKA; • Poreikiai yra svarbesni nei PPA ar kitų artimųjų; • Įrengia stebėjimo įrangą PPA nežinant ar nesutinkant. • Sistemingai nesilaiko teisėsaugos (policijos / teismo / probacijos) skirtų įpareigojimų (kardomosios priemonės, Orderio reikalavimai).
Kito asmens suteikta informacija	Apie smurtinį įvykį prieš pilnametį asmenį, įvykusį artimoje aplinkoje, specialistą informuoja kitas asmuo ir specialistas pagal savo kompetencijų ribas, pareigas ir galimybes identifikuoja smurto artimoje aplinkoje pavojų.

Žemiau pateikiamos **aplinkybės**, kurios didina riziką patirti SAA pavojų.

Specialisto veiksmai vertinant aplinkybes:

- Specialistas, vadovaudamasis SAA pavojų identifikuojančiais kriterijais, vertindamas asmens situaciją dėl galimo SAA pavojaus, taip pat įvertina ir fiksuoja aplinkybes, kurios didina riziką patirti SAA pavojų.
- Vien tik aplinkybių, kurios didina riziką patirti SAA pavojų, nustatymas nereiškia, kad asmuo yra PPA. Pavyzdžiui, namuose yra ginklas, tačiau juo nėra grasinama.

Aplinkybės	Pavyzdžiai
Priklausomybė nuo PKA	• Materialinė - PPA yra ekonomiškai priklausoma / -as nuo PKA (pvz. PPA nedirba, neturi individualių pajamų arba pajamos per mažos gyventi atskirai nuo PKA). • Informacinė - PPA neturi prieigos prie ryšio priemonių (pvz., mobiliojo ryšio įrenginį turi tik PKA, o PPA tokio įrenginio neturi). • Socialinė – PPA negalėtų atlikti kasdienių funkcijų, nes yra tiesiogiai priklausoma / -as nuo PKA (pvz., turi judėjimo sunkumų), gyvena vieniemyje ar vietovėje, kur nėra viešojo transporto, turimą transporto priemonę vairuoja tik PKA, PPA priklauso vienai iš visuomenės pažeidžiamų grupių (pvz., pabėgėlis / migrantas / priklausomybę turintis asmuo / izoliuotas pagyvenęs asmuo / valstybinės kalbos nemokantis asmuo ir pan.). • Sveikatos būklė - PPA laukiasi (nėštumas akivaizdus arba suprantamas iš asmens žodžių), PPA turi negalią (akivaizdūs neįgalumo požymiai arba suprantami iš PPA ir / ar kartu esančių asmenų žodžių), PPA susiduria su sveikatos problemomis. • Gyvenamoji vieta - PPA gyvena toli nuo kitų žmonių, kaimynų (pvz., vieniemyje).

Vaikai / priežiūros reikalaujantys artimieji	Tame pačiame namų ūkyje gyvena vaikai / PPA priežiūros reikalaujantys asmenys.
PPA ir PKA santykiai	PPA įvardina, kad vyksta santuokos ir / ar santykių nutraukimo procesas (pvz., skyrybos, turto dalybos (ne tik tarp intymių partnerių, bet ir tėvų ar kitų artimųjų, vaikų priežiūros klausimų nesuderinimas).
Ginklo turėjimas, polinkis į agresiją	PPA įvardina, kad: - Namuose yra ginklas (šaunamasis ar nešaunamasis); - PKA turi kriminalinę praeitį, praeityje buvusius smurto epizodus kitų asmenų (ne artimųjų ir / ar artimųjų) atžvilgiu ir pan.
PKA priklausomybės ir sveikata	- PKA dažnai būna neblaivus / -i ar apsvaigęs / -usi nuo narkotinių / psichoaktyvių medžiagų. - PPA įvardina, kad PKA turi psichikos sutrikimų. - PPA turi informacijos, kad PKA vartoja psichotropinius vaistus be gydytojo paskyrimo. - PPA turi informacijos, kad PKA prekiauja / disponuoja psichotropinėmis medžiagomis.

Atkreipiame dėmesį!!!

Svarbu, kad VVTAJT, socialinių paslaugų, asmens sveikatos priežiūros ar švietimo įstaigos specialistas, bendraudamas su SPA ar PPA:

- Vengtų atsakomybę ir kaltę SPA / PPA perkeliančių klausimų / frazių dėl patirto smurto / patiriamo smurto pavojaus (pvz.: „Už ką sumušė?“, „Ką padarėte, kad jį suerzinote?“, „Kodėl vis dar neišsiskyrėte?“, „Kodėl neišėjote iš namų?“, „Jei vyras neblaivus būna agresyvus, tai gal geriau jo neprovokuoti“).
- Parodytų supratimą ir palaikymą (pvz., „Kas atsitiko tą dieną, kai vyras jus sumušė?“, „Kokiomis aplinkybėmis paprastai vyras nekontroliuoja savo elgesio?“, „Ar galvojote apie galimybę nutraukti santykius su vyru?“, „Ar svarstėte, kokius sunkumus galite patirti nusprendusi nutraukti santykius su vyru?“, „Ar visada vyras būna neblaivus, kai smurtauja?“).
- Vengtų skatinimo išsaugoti santykius (pvz., „Ar pagalvojote, kad skirtis gali būti labai brangu ir sudėtinga?“, „Jūsų vaikai dar maži, jiems reikia tėvo.“, „Čia pirmas ir vienintelis kartas, kai jis nesusivaldė, todėl siūlau pabandyti susitaikyti.“, „Jis juk jūsų vaikų tėvas.“, „Gal kurį laiką pakentėjus jis nusiramintų ir viskas susitvarkytų.“).
- Patvirtintų SPA ar PPA, kad niekas neturi teisės naudoti smurtinių veiksmų SPA ar PPA atžvilgiu, kad SAA yra nusikalstama veika.
- Kaip įmanoma tiksliau, detaliau užfiksuotų SPA ar PPA suteiktą informaciją apie smurtinį epizodą (pvz., datą, laiką, vietą, konkrečius smurtinius veiksmus, dalyvavusius asmenis).
- Informuotų SPA, kad vadovaujantis Įstatymu, informacija apie įvykį bus perduota policijai ir SKPC.
- Informuotų PPA, kad vadovaujantis Įstatymu, informacija apie įvykį bus perduota SKPC.

- Informuotų, kad SKPC susisieks telefonu ir pasiūlys nemokamą ir konfidencialią specializuotą kompleksinę pagalbą.
- Informuotų apie emocinės paramos linijas ir nurodytų jų kontaktus.
- Nedelsiant informuotų policiją apie PKA galimai turimą šaunamąjį ginklą, jei juo grasinama pasinaudoti.
- Paaiškėjus, kad PKA nesilaiko skirto Orderio (pvz., susitinka su vaikais ar kitais artimaisiais, gyvenančias kartu su PPA; atlydi PPA į susitikimą su specialistu; el. ryšio priemonėmis ar kitu netiesioginiu būdu bando susisiekti su PPA (pvz., skambina telefonu ar rašo žinutes el. paštu PPA ar kartu su PPA gyvenantiems vaikams ar kitiems artimiesiems ir pan.) ar kandomųjų priemonių (pvz., pasitinka SPA prie darbovietės, gyvenamosios vietos, ugdymo įstaigos) įpareigojimų, informuotų apie tai policiją.